

תאגידים

דיון חוזר בחיוב אישי של מנהל בחובות החברה

חנשיא א. ברק

השופטים א. ריבלין, א. א. לוי

למערער עו"ד יצחק קלינגנדר

למשיבים עו"ד אלון קלמנסון, רחל שני שרפסקי

סעיפים 373 ו-374 לפקודת החברות, מתווים מסלול מיוחד, המאפשר לבית המשפט להטיל אחריות אישית (פלילית ואזרחית) על דירקטורים ונושאי משרה אחרים של חברה בפירוק, בגין פעולותיהם בניהול החברה. כך ציין ביהמ"ש העליון, בהחזירו לביהמ"ש המחוזי, דיון בהיקף אחריותו של דירקטור, לשאת בחובותיה של חברה בפירוק.

החברה חוקמה בישראל, על-מנת לחקים תשלובת של ארבעה מפעלים תעשייתיים בעיר באר-שבע, אך הפרוייקט נכשל והחברה נקלעה לחובות והתפרקה. השופט א. ריבלין ציין כי הוראות החוק הרלבנטיות, שעניינן ניהול עסק בתרמית ועבירות שנתגלו בפירוק, המצויות בכעיפים 373 ו-374 לפקודה - עודן בתוקף על-פי הו"א של סעיף 367 לחוק החברות, התשנ"ט-1999.

בינתיים תוקנה הוראת הסעיף (חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 12), התשס"ב-2001). בין יתר השינויים שהוכנסו בה, חלף המחוקק הישראלי בעקבות הדין האנגלי ו Insoolvency Act, 1986, s. 213(2), והרחיב את מעגל החייבים מכוח הסעיף. כך, חל סעיף 373, לפי נוסחו דחיום, על כל "נושא משרה" בחברה.

השופט ריבלין ציין כי סעיף 373 לפקודה הינו בעל אופי עונשי (ע"א 3016/90 פנחס ארנרדיך נ' ד"ר יעקב טאמן, עו"ד, תק-על 3194 (3) 1904). סעיף 374 לפקודה, לעומת זאת, הוא סעיף של פיצוי וחשבת. (רע"א 5388/97 יוסי ינוב נ' דן אחיעור, עו"ד, פ"ד נב(1) 199, 202; על חשיבותם של סעיפים אלו, ראו גם אי פרוקציה, דיני חברות חדשים לישראל (1989) 634-633; רע"א 294/88 רכטר נ' מפרק חיים שכטר חברה לבניין וחשקעות בע"מ, פ"ד מו(1) 362, 369; ע"א 148/82 גליק נ' ארמן, פ"ד מה(3) 401, 405). לדעת השופט א. ריבלין, יש לקבל את הגישה המייחדת לסעיף 373, בדומה לסעיף 374, אופי דיוני בעיקרו. לדעת הנשיא א. ברק, אין לראות בסעיף הוראה דיונית בלבד.

תנאי מקדמי לחלת סעיף 373 לפקודה הוא, כי החברה מצויה בהליך של פירוק. תנאי שני הוא, כי הוגשה בקשה מאת כונס הנכסים הרשמי, המפרק, או כל נושה או משתתף של החברה, והבקשה נוגעת למי ששימש דירקטור בחברה. תנאי שלישי הינו, כי "עסק של החברה התנהל תוך כוונה לרמות את

נושיה או את נושיו של אדם אחר או לכל מטרת מרמה". התנאי הרביעי דורש, כי הדירקטור-הנתבע "היה בודעין שותף בניהול העסק". בהתקיים התנאים האלה, קמה סמכות לבית המשפט להצהיר, שנושא המשרה ישא באחריות אישית ללא הגבלה לחביותיה של החברה, כולן או מקצתן, וזאת, "אם נראה לו" - לבית המשפט - "נכון לעשות כן". סעיף 373 אינו כולל דרישה לקיומו של קשר סיבתי בין התרמית לבין פירוק החברה.

במקרה זה, התקיים התנאי המוקדם לתחולת סעיף 373, בדבר קיומם של חליכי פירוק, לאחר שניתן צו פירוק לחברה. הבקשה הוגשה, כנדרש, על-ידי המפרק, והמערער, מצדו, היה דירקטור בחברה. ביהמ"ש הזכיר, כי בינתיים גם הורחבה תחולתו של סעיף 373, והיא מתפרסת על-פי הנוסח דחיום על כל "נושא משרה" בחברה (בכך הושווה מעגל החייבים לפי סעיף 373 לזה שבסעיף 374).

ביהמ"ש בחן האם העסק של החברה התנהל תוך כוונה לרמות את נושיה או לכל מטרת מרמה, והאם היה המערער, בודעין, שותף בניהול העסק במרמה. אינדיקציה לקיומה של כוונת תרמית במעשיו של נושא משרה ראתה הפסיקה בקידום האינטרס האישי של נושא המשרה.

חצת מצג-שווא לגבי מצב החברה, הפעלות בה או החון העצמי המושקע בה, בפני גוף היצוני, לצורך גיוס מימון - היא מעשה העלול לעלות כדי תרמית כמשמעותה בסעיף 373 לפקודה. גיוס כספים לתאגיד מגורם היצוני באמצעות היצג כוזב היא, בוודאי, ניהול של עסקי החברה בתרמית.

נפסק, כי המערער היה שותף בניהול החברה בדרכי תרמית, וכי הוא נושא באחריות מכוחו של סעיף 373 לפקודת החברות. עם זאת, יש לתחזיר את הדיון לביהמ"ש המחוזי, על מנת לבחון את היקף החבות של המערער, נוכח היקף החביות של החברה ושיקולים נוספים.

ע"א 7516/02 ד"ר דוד פישר נ' רנ"ח צבי יוכמן ואח"ל 11.4